

Βάσεις σχεδιασμού αναλυτικών προγραμμάτων φυσικής αγωγής

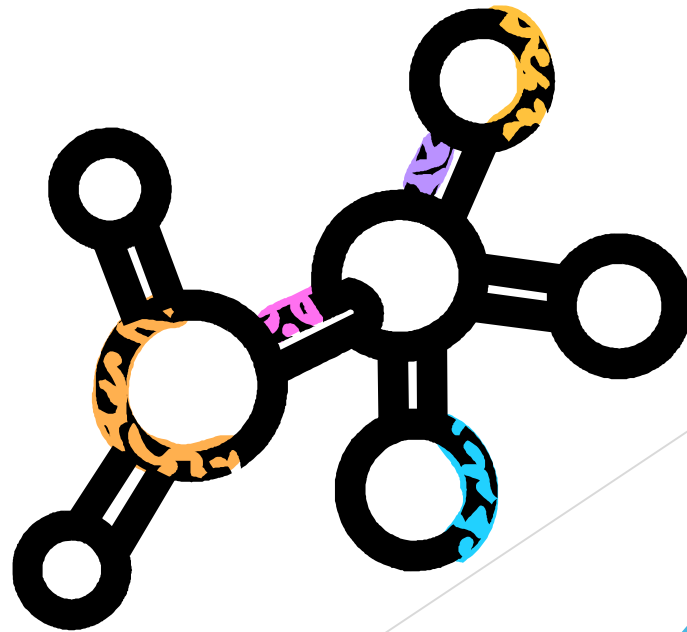
Σύρμπας Ιωάννης PhD

Θέματα της παρουσίασης

- ▶ Τι είναι αναλυτικό πρόγραμμα και ποιοι τύποι αναλυτικού προγράμματος υπάρχουν
- ▶ Θεωρία αναλυτικών προγραμμάτων
- ▶ Ποιες πρέπει να είναι οι βάσεις ενός σχεδιαστή αναλυτικών προγραμμάτων.
- ▶ Βασικά στοιχεία αναλυτικών προγραμμάτων.
- ▶ Τύποι αναλυτικών προγραμμάτων.

Τι είναι το αναλυτικό
πρόγραμμα;

- ▶ Ένα σχεδιασμένο σύνολο εμπειριών και γνώσεων οι οποίες παρουσιάζονται από τους δασκάλους, οι οποίοι έχουν και την ευθύνη να το διδάξουν (Kirk & Tinning, 1990)

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι ένας φορέας κοινωνικοποίησης.
- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι μια όψη της ζωντανής κουλτούρας κάθε κοινότητας ή χώρας (Westbury).

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα δεν είναι μόνο ένα δομικό σύνολο των εμπειριών μάθησης, αλλά ένα όχημα, ένα μέσο, για την καθιέρωση μιας δυναμικής σχέσης μεταξύ διδάσκοντος και διδασκόμενου (Skilbeck, 1984).

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι ένας προγραμματισμός: α) του τι θα μάθουν οι μαθητές, β) του τρόπου απόκτησης της μάθησης και γ) του τρόπου πιστοποίησης της αποκτημένης μάθησης (Melograno, 1996)

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα αφορά όλη τη μάθηση η οποία είναι σχεδιασμένη και καθοδηγούμενη από το σχολείο (Kelly, 1983, 1999)

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι μια προσπάθεια να επικοινωνήσουμε ουσιώδεις αρχές και πρακτικές μιας εκπαιδευτικής πρότασης σε τέτοια μορφή ώστε να είναι ανοιχτές σε κριτική και ικανές να μεταφραστούν αποτελεσματικά σε πράξη (Stenhouse, 1975)

Οι πρώτες ιδέες για τα
αναλυτικά
προγράμματα...

Στα παλιά χρόνια...

- ▶ Τον 5^ο αιώνα π.Χ. η εκπαίδευση στην Ελλάδα συνίστατο στη σπουδή των «ελευθέριων τεχνών»: μουσική, γυμναστική, ποίηση, γραμματική, ρητορική και διαλεκτική
- ▶ Η φιλοσοφία, είδος αληθινής γνώσης που αφορούσε την προσπάθεια ορθολογικής κατανόησης των φυσικών διαδικασιών, των ιδιοτήτων των αριθμών και της ηθικής συμπεριφοράς

Πλάτων και Αριστοτέλης

- ▶ Ο Πλάτων μιλούσε για την κατανόηση του ορατού κόσμου (φυσικές επιστήμες) και του νοητού κόσμου (διαλεκτική και μεταφυσική)
- ▶ Ο Αριστοτέλης διαιρούσε τη γνώση σε θεωρητική και πρακτική

Κατά τον Αριστοτέλη, όλοι οι άνθρωποι επιζητούν τη γνώση

- ▶ Οι άνθρωποι άρχισαν να φιλοσοφούν από θαυμασμό. Στην αρχή τον θαυμασμό τους προκάλεσαν τα πρόδηλα περίεργα φαινόμενα, και σιγά σιγά, προχωρώντας με αυτό τον τρόπο, άρχισαν να προβληματίζονται και για τα πιο σημαντικά. Αυτός όμως που απορεί και θαυμάζει, αντιλαμβάνεται ότι αγνοεί. [...] Αν λοιπόν οι άνθρωποι φιλοσόφησαν για να αποφύγουν την άγνοιά τους, είναι φανερό ότι επιζήτησαν την επιστήμη χάριν της γνώσης και όχι εξαιτίας της οποιασδήποτε χρησιμότητας (Μετά τα φυσικά 982b11-21)

Η ιδέα του αναλυτικού προγράμματος είναι σχετικά νέα, αλλά ο τρόπος που την καταλαβαίνουμε αλλάζει μέσα στα χρόνια

► Οι αρχαίοι Έλληνες την έβλεπαν περισσότερο ως μια πορεία, έναν δρόμο

► Οι Ρωμαίοι, εμπνεόμενοι από τους αρχαίους Έλληνες, έδωσαν στο αναλυτικό πρόγραμμα την έννοια του αγώνα τρεξίματος ή μιας πορείας με άρμα πάνω σε προκαθορισμένη τροχιά

Κατά τον Murray (1929) τα παρακάτω ερωτήματα είναι τα πιο ουσιώδη στο σχεδιασμό αναλυτικών προγραμμάτων

- ▶ Ποιοι είναι οι σκοποί της εκπαίδευσης;
- ▶ Ποιο περιεχόμενο έχει τη μεγαλύτερη παιδαγωγική αξία;
- ▶ Πώς σχετίζεται το περιεχόμενο με τις μεθόδους διδασκαλίας;
- ▶ Ποια είναι η κατάλληλη ηλικία σε σχέση με το περιεχόμενο;
- ▶ Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος οργάνωσης του περιεχομένου;

Τα 4 ερωτήματα του Tyler (1949)...

- ▶ Ποιους σκοπούς πρέπει/αξίζει να επιδιώκουν τα σχολεία;
- ▶ Ποιες εκπαιδευτικές εμπειρίες συνδέονται με την επίτευξη αυτών των σκοπών;
- ▶ Πώς μπορούν να οργανωθούν αυτές οι εκπαιδευτικές εμπειρίες;
- ▶ Πώς μπορεί να αξιολογηθεί η επίτευξη των σκοπών που τέθηκαν;

Βασικά στοιχεία ενός αναλυτικού προγράμματος

- ▶ Στόχοι
- ▶ Περιεχόμενα
- ▶ Μέθοδοι διδασκαλίας και μεθοδικές υποδείξεις
- ▶ Μέθοδοι και τρόποι αξιολόγησης

Ποια είναι τα πρωταρχικά ερωτήματα στο σχεδιασμό ΑΠΦΑ;

- ▶ Τι θα διδαχθεί;
- ▶ Γιατί θα διδαχθεί;
- ▶ Η επιλογή, ο καθορισμός και η αιτιολόγηση προτεραιοτήτων στον σχεδιασμό ενός αναλυτικού προγράμματος είναι η πιο περίπλοκη διαδικασία.
- ▶ Το «Πώς θα διδαχθεί;» κατ' άλλους αφορά το σχεδιασμό, κατ' άλλους αφορά την εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος

Πού βασίζονται οι απαντήσεις που θα δώσει κανείς στο «τι» και στο «γιατί»;

- ▶ Ο σχεδιασμός ενός αναλυτικού προγράμματος φυσικής αγωγής είναι μια διαδικασία που βασίζεται πάνω σε μια σειρά πεποιθήσεων και ιδεών σχετικά με το ρόλο της εκπαίδευσης στην κοινωνία, και υλοποιείται σ' ένα συγκεκριμένο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον (Ennis, 1992; Grundy, 1987).

Η ανάπτυξη ενός
αναλυτικού προγράμματος
είναι θεωρητική και
πρακτική διαδικασία

Πρέπει να τη βλέπουμε όμως με βάση τις προσωπικές μας εμπειρίες;

- ▶ Πόσα αναλυτικά προγράμματα φυσικής αγωγής έχει παρακολουθήσει ο καθένας;
- ▶ Είναι η προσωπική μας διαίσθηση αλάνθαστη;
- ▶ Είμαστε σίγουροι ότι βλέπουμε όλοι τα ίδια ακριβώς χρώματα;

Η φυσική αγωγή δεν είναι
πάντα ταυτόσημη με τις
προσωπικές εμπειρίες μας
ή τα πιστεύω μας

Ο ρόλος του σχεδιαστή αναλυτικών προγραμμάτων

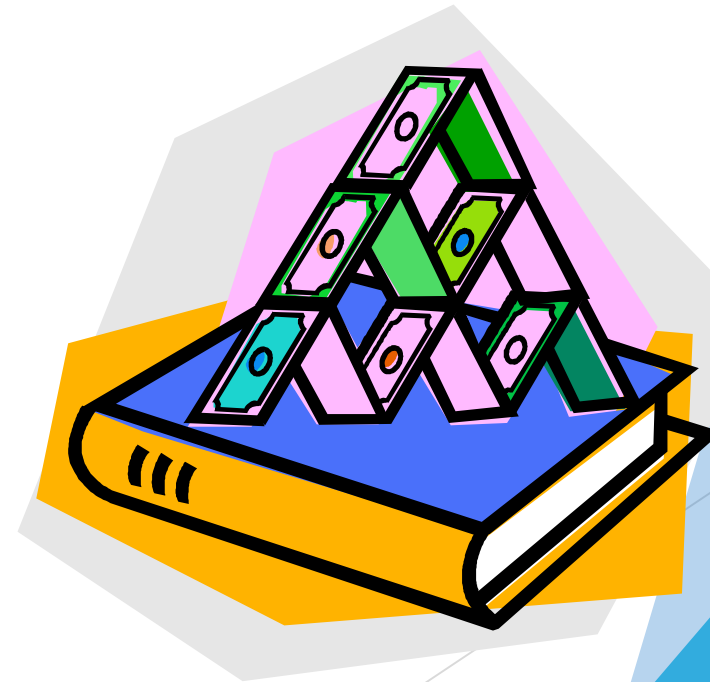
- ▶ Να μεταφράσει το νόημα του σκοπού της φυσικής αγωγής σε στόχους, μαθήματα, ασκήσεις, δραστηριότητες, τρόπους αξιολόγησης χρησιμοποιώντας βασικές αρχές των αθλητικών επιστημών.

Ερωτήματα προς τον σχεδιαστή ...

- ▶ Πού πρέπει να βασιστεί κάποιος για να σχεδιάσει ένα αναλυτικό πρόγραμμα;
- ▶ Ποια η σχέση ανάμεσα στο σχεδιασμό αναλυτικών προγραμμάτων και της κοινωνίας;

Βάσεις για το σχεδιασμό ενός ΑΠΦΑ

- ▶ Παιδαγωγική
- ▶ Ψυχολογία
- ▶ Φιλοσοφία
- ▶ Ιστορία της Παιδείας

Διαχωρισμός αναλυτικών προγραμμάτων

Βασικοί τύποι αναλυτικού προγράμματος

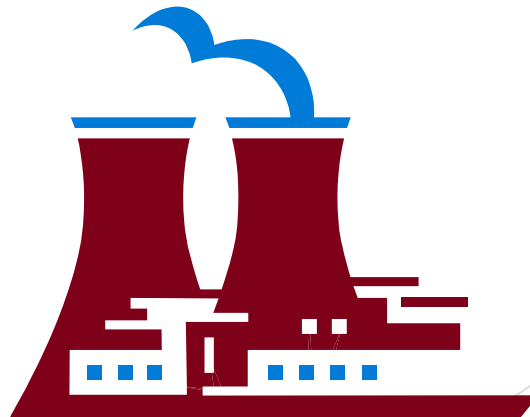
- ▶ Κοινό αναλυτικό πρόγραμμα
- ▶ Πυρηνικό αναλυτικό πρόγραμμα
- ▶ Κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα
- ▶ Κλειστό και ανοιχτό αναλυτικό πρόγραμμα

Κοινό αναλυτικό πρόγραμμα

- ▶ Ορίζεται ως το σύνολο των δεξιοτήτων, εννοιών, στάσεων και γνώσεων που αποκτώνται ανάλογα με το επίπεδο ικανότητας των μαθητών κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησής τους
- ▶ Συνήθως περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μαθημάτων

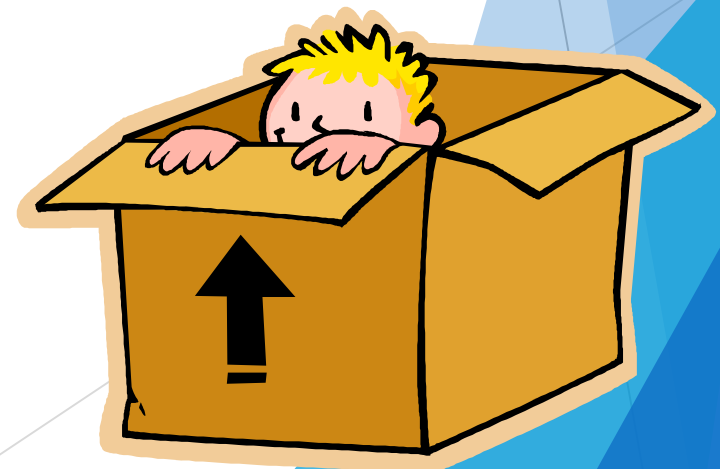
Πυρηνικό αναλυτικό πρόγραμμα

- ▶ Ορίζεται ως το σύνολο των απαιτούμενων μαθημάτων που ενσωματώνονται σε κεντρικά καθορισμένη σειρά πληροφοριών και δεξιοτήτων που πρέπει να διδαχθούν σε όλους τους μαθητές
- ▶ Συνήθως αποτελείται από 2-3 βασικά μαθήματα

Κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα

- ▶ Το σύνολο των δεξιοτήτων, γνώσεων ή στάσεων που υπονοείται ότι οι μαθητές θα μάθουν/αναπτύξουν από τη διδασκαλία του τυπικού αναλυτικού προγράμματος και τις εμπειρίες που συνεπάγονται από αυτή, αλλά παρόλα αυτά είναι άγραφο, ανεπίσημο και δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη γι' αυτό

Κρυφό, γιατί;

- ▶ Το κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα βασίζεται στην αναγνώριση του γεγονότος ότι στο σχολείο οι μαθητές απορροφούν τα μαθήματα με τρόπο που δεν είναι απαραίτητα μέρος του τυπικού προγράμματος
- ▶ Για παράδειγμα, το πως ζητείται από το σχολείο να αλληλοεπιδρούν με συμμαθητές, με τους εκπαιδευτικούς, το πως το σχολείο γενικότερα αντιμετωπίζει διαφορετικές ομάδες, φυλές, θρησκείες ή το ποιες ιδέες και συμπεριφορές θεωρούνται αποδεκτές ή απορριπτέες σε ένα σχολικό περιβάλλον

Γιατί είναι σημαντικό να έχει κανείς επίγνωση του κρυφού αναλυτικού προγράμματος;

Το κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα αφορά :

- ▶ Στις ανεπίσημες επιδράσεις ή αυτές που δεν έχουν επίσημα προβλεφθεί από τον καθορισμό στόχων
- ▶ Στη σιωπηλή (υποσυνείδητη) διδασκαλία αντιλήψεων, στερεοτύπων, ιδεών, αξιών και συμπεριφορών

Κλειστό και ανοιχτό αναλυτικό πρόγραμμα

- ▶ Πόσο «ανοιχτό» είναι ένα αναλυτικό πρόγραμμα σε προσαρμογές, προσθήκες, βελτιώσεις ή τροποποιήσεις;

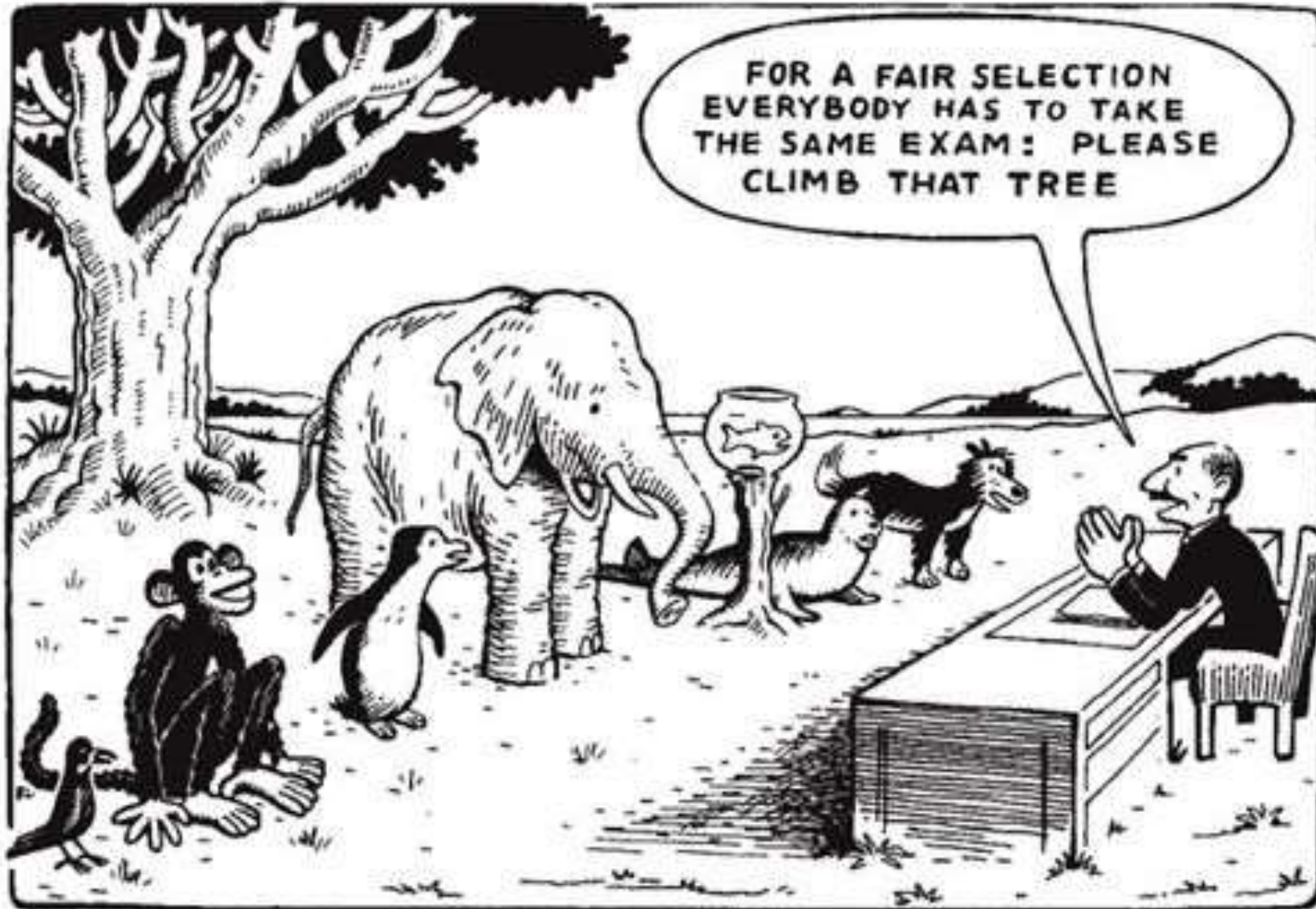
Κοινή αρχή μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων

- ▶ «Θα πρέπει να δίνονται ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές, να ενθαρρύνονται να εργάζονται σκληρά και να ανταμείβονται για τα επιτεύγματά τους»
- ▶ Αναμένεται ότι οι τυχόν διαφορές στα προσδοκώμενα αποτελέσματα ή τα επιτεύγματα των μαθητών εξαρτώνται από τις ικανότητες των μαθητών, το ενδιαφέρον και την προσπάθεια που θα καταβάλλουν

Σωστά ...

- ▶ Όλα αυτά είναι σωστά όταν πραγματικά το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δίκαιο και δίνονται ίσες ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες

Έχουν όλοι ίσες ευκαιρίες εδώ;

Αλλά, Βασιζόμενοι στη δική σας εμπειρία...

- ▶ Δίνονται ίσες ευκαιρίες σε όλους και όλες στη φυσική αγωγή ή στην εκπαίδευση γενικότερα;
- ▶ Ποιες είναι οι συνέπειες;

Θεωρία του αναλυτικού προγράμματος

- ▶ Η ακαδημαϊκή περιοχή που είναι αφιερωμένη στην εξέταση και διαμόρφωση αναλυτικών προγραμμάτων στην εκπαίδευση

Προσεγγίσεις ως προς τη θεωρία του αναλυτικού προγράμματος και της πράξης

Το αναλυτικό πρόγραμμα:

- Ως ένα σώμα γνώσης που πρέπει να μεταδοθεί
- Ως μια προσπάθεια να πετύχουμε συγκεκριμένα αποτελέσματα
- Ως διαδικασία
- Ως πράξη

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως ένα σώμα γνώσης που πρέπει να μεταδοθεί

- ▶ Η πιο κοινή προσέγγιση
- ▶ Βασικά αναφερόμαστε σε μια σειρά από γνώσεις και αντικείμενα που θα διδαχθούν (syllabus)
- ▶ Σε μια τέτοια προσέγγιση η σχετική σημασία του κάθε αντικειμένου δεν αναγνωρίζεται
- ▶ Η έμφαση δίνεται λοιπόν στο περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως μια προσπάθεια να πετύχουμε συγκεκριμένα αποτελέσματα

- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα ως ένα αποτέλεσμα
- ▶ Η εκπαίδευση είναι μια άσκηση τεχνικής
- ▶ Στόχοι θέτονται, πλάνα συντάσσονται, εφαρμόζονται και στη συνέχεια αξιολογούνται
- ▶ Η έμφαση δίνεται στο τι χρειάζεται να μάθουν οι άνθρωποι (γνώσεις και δεξιότητες) προκειμένου να εργαστούν, να ζήσουν κτλ

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως διαδικασία

- ▶ Τα μέσα με τα οποία προσπαθούμε να κάνουμε διαθέσιμη την πρότασή μας για την εκπαίδευση έχουν σημασία (Sternhouse, 1975)
- ▶ Το αναλυτικό πρόγραμμα χρειάζεται να παρέχει μια βάση για σχεδιασμό, εμπειρική μελέτη και αιτιολόγηση

Ως προς το σχεδιασμό απαιτείται να υπάρχουν:

- ▶ Κριτήρια για την επιλογή του περιεχομένου - τι θα μάθουν οι μαθητές και τι θα διδαχθούν
- ▶ Αρχές για την ανάπτυξη κάποιας στρατηγικής στη διδασκαλία - πως μάθουν και πως θα διδαχθούν οι μαθητές
- ▶ Αρχές που θα βοηθήσουν στη διάγνωση δυνατών και αδύνατων σημείων των μαθητών, ώστε να μπορεί το ΑΠ να ανταποκριθεί στις ανάγκες τους

Ως προς την εμπειρική μελέτη απαιτείται να υπάρχουν:

- ▶ Αρχές πάνω στις οποίες θα βασιστεί η αξιολόγηση της προόδου των μαθητών
- ▶ Αρχές πάνω στις οποίες θα βασιστεί η αξιολόγηση της προόδου των εκπαιδευτικών
- ▶ Οδηγίες για την υλοποίηση του ΑΠ σε διαφορετικά σχολεία και περιβάλλοντα
- ▶ Πληροφόρηση πάνω στη μεταβλητότητα ή τη διαφορετικότητα καταστάσεων ή μαθητών και στην κατανόηση των αιτίων της διαφορετικότητας

Ως προς την αιτιολόγηση:

- ▶ Απαιτείται να έχει διαμορφωθεί η πρόθεση ή ο σκοπός του αναλυτικού προγράμματος, ο οποίος θα είναι ανοιχτός σε κριτική

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως διαδικασία

Οι εκπαιδευτικοί προσέρχονται στο σχολείο:

- ▶ Με μια προσωπική, αλλά ταυτόχρονα κοινή άποψη για το «καλό» και μια δέσμευση προς την ανθρώπινη χειραφέτηση
- ▶ Με μια ικανότητα να σκέφτονται κριτικά την ώρα της «δράσης» (δηλαδή της διδασκαλίας)
- ▶ Με μια κατανόηση του ρόλου και των προσδοκιών που άλλοι έχουν γι' αυτούς
- ▶ Με μια πρόταση για δράση που θέτει ουσιώδεις αρχές

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως διαδικασία

Οι εκπαιδευτικοί βασιζόμενοι σ' αυτές τις αρχές:

- ▶ Ενθαρρύνουν συζητήσεις και ανταλλαγή ιδεών μεταξύ μαθητών, αλλά και με άλλους ανθρώπους που μπορεί να εμπλέκονται στη μάθηση
- ▶ Ενθαρρύνουν δράσεις μαθητών εντός και εκτός σχολείου
- ▶ Αξιολογούν συνεχώς τη διαδικασία και τα αποτελέσματα που παράγονται

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως πράξη

- ▶ Η προσέγγιση αυτή είναι η συνέχεια του μοντέλου της διαδικασίας. Ενώ όμως το μοντέλο της διαδικασίας κυριαρχείται από γενικές αρχές δίνοντας έμφαση στην κρίση και στην απόδοση νοήματος σε ότι κάνουμε στην εκπαίδευση, δεν καθορίζει ξεκάθαρα ποια ενδιαφέροντα εξυπηρετεί
- ▶ Η προσέγγιση του αναλυτικού προγράμματος ως πράξη ενώνει ουσιαστικά αυτά τα δυο σημεία

Το αναλυτικό πρόγραμμα ως πράξη

- ▶ Σ' αυτή την προσέγγιση το ΑΠ αναπτύσσεται ως μια δυναμική αλληλοεπίδραση μεταξύ δράσης και ανάδρασης.
- ▶ Το ΑΠ δεν είναι απλά ένα σχέδιο που υλοποιείται, αλλά η συνεχής, δυναμική διαδικασία, μέσα απ' την οποία ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αξιολόγηση είναι όλα αμοιβαία συνδεδεμένα και ολοκληρωμένα στη διαδικασία (Grundy, 1987)

Σύνοψίζοντας

- ▶ Αντανακλά τη «γνώση » σε τους μαθητές σε αυτό σύνθεση.
- ▶ Η ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος είναι ΠΑΝΤΑ κοινωνικοπολιτική διαδικασία.
- ▶ Αντανακλά την ιστορία του πλαισίου
- ▶ Επηρεάζεται από την πολιτική της κατάστασης ή του περιβάλλοντος

- ▶ Περιορίζεται ή διευκολύνεται από τα οικονομικά της κατάστασης ή του περιβάλλοντος
- ▶ ΟΛΟΙ προσπαθούν να επηρεάσουν το περιεχόμενο που μαθαίνουν οι μαθητές... και το τον τρόπο που το μαθαίνουν.
- ▶ Το Αναλυτικό Πρόγραμμα αντικατοπτρίζει το «Τι» και το «Γιατί» της Παιδαγωγικής Διαδικασίας

- ▶ Η Διδασκαλία αντικατοπτρίζει το «Πώς διδάσκεται το πρόγραμμα σπουδών»
- ▶ Η αξιολόγηση/αξιολόγηση αντικατοπτρίζει το «Πόσο καλά» έμαθαν οι μαθητές;

Βιβλιογραφία

- ▶ Διγγελίδης Ν. (2003). Σχεδιασμός, εφαρμογή κι αξιολόγηση αναλυτικών προγραμμάτων φυσικής αγωγής. Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων (σελ. 8-13) .